

מתיקות הבית

גליון למתיקות המשפחה היהודית

יו"ל ע"י אברכי כולל 'לונלין' בראשות הגאון הרב מנחם ברוך יאזעו שליט"א

חס אצלך קר אצלו

שיש לו, שיראה את כלם בעין טובה, ויאיר פנים לכל אדם, ושיקבל מלמודו דעת ושכל לומר ולהמנע ממריבות. ולפעמים אדם צריך לסבל עלבונות ולשתוק כדי לא להכנס למחלוקת וזה מכפר לו על יסורים, ופעמים שזכות הבדיון בשתיקה עומד לאדם להציל מיסורים לאחר שנים רבות.

עצות מתוקות למעשה

א. עקר הבחירה שיש לאדם הוא בענין המדות, ואם אדם לא יתקן את מדותיו, יום אחר הוא עלול למעד כאשר יהיה לו נסיון קשה, כגון שיתקנא בחברו על דבר טוב שיש לו ואין לו. ואי אפשר לחייב את האדם לקנות מדות טובות, וכן אי אפשר להכריח את הילדים להתנהג במדות הטובות, אלא רק על ידי שהם רואים דגמא אישית מההורים, הם לומדים מדות טובות.

וכמו כן הוא באדם מבוגר, שלכן אמרו חז"ל 'גדולה שמושה יותר מלמודה', כי את התורה אפשר ללמד ולדעת בקלות, אבל כדי לקנות מדות טובות, על האדם לשמש תלמידי חכמים, וכשיראה את התנהגותם במדות טובות, ילמד מהם וילך בדרכם. וכשם שצריך ללכת ל'מורי הלכות' כדי לדעת מה אסור ומה מותר, כך צריך ללכת ל'מוורי הליכות' שמלמדים מדות והנהגות ישרות כדי לדעת את הדרך אשר ילך בה.

ב. התנא באבות אומר: 'הוי מחשב שכר מצוה'. כשאדם עושה מצוה עליו לחשב שלא לגרם על ידה צער לאחרים. ובמהפך מזה, שצריך להשפיל לחשב באיזו מצוה ראוי לעסק ביותר, והיא מצוה שטיב עמה לאחרים, ששכרה גדול הרבה יותר ממצוה רגילה, כמו שאמרו חז"ל (ב"ב טו): 'גדול המעשה יותר מן העושה'. ואם אדם עושה מצוה שבה הוא גם מעשה אחרים, כמו מצות זכוי הרבים, הרי שהיא מצוה המהדרת ביותר, כי היא מטיב עמה לאחרים.

כמו הפרד שעטף את האש במפת ברד - שלא יזיח את החבר בריתקה, אלא ידבר עמו על מה שלדעתו צריך לתקן, באהבה ובדרכי נעם, בזמן שבו הוא יקבל את דבריו.

ובאמת כל אחד צריך לעשות בעצמו חשבון נפש באלו מדות הוא לקוי שעליו לתקן עוד קודם שחבריו יזיחו אותו, והיצר הרע מטעה את האדם שלא להכיר בחסרונותיו. ועל מצוות מעשיות האדם מקפיד לעשותם בכל החמרות, וכגון, שאת מצות תפלין ושמירת שבת הוא ישמר בכל ההדורים, אבל בענין המדות הרעות אינו מקפיד, ואולי גם מזלזל בכה, בטענה שלא כתוב מפרש שאסור להיות עם עין רעה וכדומה.

ובאמת קשה להוכיח מה הם בדיק מדות רעות, כגון מהו בדיק עין רעה, כי אדם מלביש על מדותיו הרעות הלכות רבות, ומעמיד פנים שפככול רצונו לקיים את ההלכה, אך כל מעשיו נובעים מעינו הוצרה. וכבר מצינו שאפילו על דבר מצוה פאכילת לחם הפנים בבית המקדש, הצנועים היו מושכים את ידיהם ומותרים כדי שלא לבוא לכלל מריבה, אפילו שלחם הפנים היה בו מעשה נסים שהוא נשמר כביום הלקוח - הם ומרו על זה, כי החשוב ביותר הוא שהלב יתחמם ממריבות.

לכן על האדם להודות על האמת שיש בו מדות רעות ולעסוק בתקונם, כי 'אם אין אני לי מי לי', ואם אדם אינו מודה שיש לו מדות רעות, הרי שלא יוכלו להוכיח לו שהוא לקוי בהם. כי בדרך כלל אדם מסתיר את המדות שלו ומשתדל כלפי חוץ לעשות את כל המושל עליו, כדי שלא יפירו בפנימיותו הצריכה תקון.

ויזו הראוי לכל אדם לקבל לפחות כמה שעות בכל יום שבהם הוא עוסק בתורה, וקודם שישב ללמוד יבטח מהקב"ה שישיר ממנו את ה'ע' ו'ה' ה'ר'ע'.

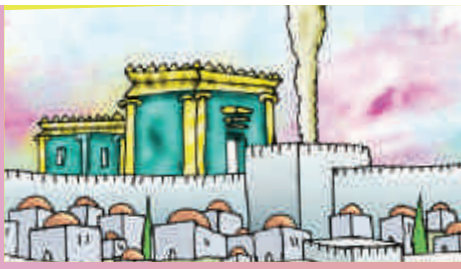
אמרו חז"ל (סנהדרין כב): 'קשה וזוגו של אדם פקריעת ים סוף', ונראה לבאר, שקשה לאדם להעריך את זוגו ולפעמים בא בטורנאי, כמו שלאחר קריעת ים סוף עם ישראל התלוננו. ובענין זה הזהירו חז"ל הקדושים לומר כל דבר בבית בניחותא, אפילו דברים הקשורים לקיום ההלכות והמצוות (גיטין ו), וכן שכן בחיי היום יום, וכמו שאמרו שם חז"ל לסכום: 'לעולם אל יטיל אדם אימה יתרה בתוך ביתו' כי בגלל האימה יתרה נגרם מעשה פלגוש בגבעה.

לכן אדם שרוצה לחנך את בניו כראוי, עליו לדעת שהדרך הנכונה היא לבוא לביתו עם מאור פנים ולהשרות אוירה רגועה ושמחה בבית, אוירה של חם והבה. ויספר לבניו ספורים יפים, וכך ימשך את לבם לאהבה וליראה את ה' ולקיים את מצוותיו בלבב שלם.

עוד מובא שם בגמרא: 'אמר רב יהודה אמר רב כל הפטיל אימה יתרה בתוך ביתו, סופו שבא לידי שלש עברות, שפיכות דמים גלוי עריות וחלול שבת'. שפיכות דמים וגלוי עריות כמו שהיה במעשה פילגש בגבעה, וחלול שבת - שאם הוא מטיל אימה יתרה יגרם שבגי ביתו ידליקו אש בשבת, לבשל או להדליק את הגר אש שחכו לעשות זאת בערב שבת, מפני שחוששים ממנו שלא יקעם עליהם על שלא עשו זאת.

ובאמת לכל יהודי יש יראת שמים, וכל אחד בתחום אחר הוא ירא שמים, אחד נזהר מאד בשמירת שבת, ונחרו נזהר מאד בבשר בחלב או בהלכות פסח, ואחר נזהר מאד בתפלה, ולאחר יש יראת שמים גדולה בהערכה לחכמים, ובדבר הזה הוא חם לקיים את אותו דבר בהדרגה, ובדבר שחברו חם הוא קר בזה, והיצר הרע מטעה את האדם לקנות כביכול קנאת ה' על חברו שהוא קר בדבר שהוא חם, וכזה הוא מערב את החם שלו בקר של חברו לרעה - לבאות אותו על שאינו מהדר כמותו בדבר שהוא מהדר.

וכנגד זה ה' הביא על המצרים את מפת הברד, שהאש היתה מתלקחת בתוכו, ללמד את עם ישראל להזהר שלא לערב את החמימות שלנו בקרירות של החבר ולבאותו מדוע אינו נוהג בחמרא כמונו, אלא ימתן את החמימות, שהיא כאש - בקרירות,

מְתִיקוֹת הַבַּיִת הַמְקֻדָּשׁ

בית המִקְדָּשׁ

חֲסִידִים וְאֲנִישׁ מַעֲשֵׂה הוֹלָכִים קוֹדֵם הַתְּפִלָּה לְטַבֵּל בַּמְקוּוֹה לְטָהָרָה, וְזֶהוּ כְדָגְמַת מַה שֶּׁשֵּׁנִינוּ בַּמִּסְכַּת תְּמִיד, שֶׁהִלְכוּ הָיָה יוֹרֵד לְבֵית הַטְּבִילָה שֶׁבְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ מִתַּחַת בֵּית הַמּוֹקֵה, כְּדִי לְהַטְהֵר קוֹדֵם הָעֹבְדָה.

ובית המִקְדָּשׁ שֶׁבְּבִיתֵנו מִזְכִּיר אֶת בֵּית הַטְּבִילָה שֶׁהָיָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וּבְבֵית

הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל יְמֵינוּ שֶׁמִּתְקַן בּוֹ בְּרַז גְבוּהָ, אֲפֻשֶׁר לְהַטְהֵר בְּקֻלּוֹת בְּשִׁפְיַת זֶרֶם מִים שֶׁל תְּשׁוּעָה קְבִין עַל הַגּוֹף כֻּלּוֹ.

וְכַשֶּׁנִּכְסֵים לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּכָל יוֹם, יֵשׁ לְכַנּוֹן שְׁאֵנוּ מְקַיְמִים מְצוּהָ, וְכִמוֹ שֶׁמִּסְפָּר בַּמִּדְּשׁ עַל הַלַּל הַגָּזוֹן שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ עִם תַּלְמִידָיו, וְאָמַר לָהֶם שֶׁהוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת מְצוּהָ, שֶׁאֵלֹהֵינוּ אִיזוּ מְצוּהָ, אָמַר לָהֶם לְרַחֵץ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, אָמְרוּ לוֹ: וְכִי זוֹ מְצוּהָ הִיא?! אָמַר לָהֶם, וְמָה אִיקוּנִין (דְמוּת עֲשׂוּי מֵאֶבֶן) שֶׁל מְלָךְ, שֶׁטּוֹפִים אוֹתוֹ וּמוֹרְקִין אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם, וְמִי שֶׁעוֹשֶׂה זֹאת מְעַלֵּם לוֹ מִזִּנּוֹת וְנוֹתֵימִים לוֹ כְּבוֹד רַב, אֲנִי שֶׁנִּבְרָאתִי בְּצֵלֶם וּבְדִמּוֹת דְּכַתִּיב: "כִּי בְּצֵלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם" עַל אַחַת כְּפָה וְכַפָּה.

ובבית המִקְדָּשׁ יֵשׁ לְהַתְבַּנּוֹן בְּחֹסֶד הַמִּים שֶׁהוּא מוֹרִיד לָנוּ בְּרַחֲמָיו הַגְּדוֹלִים, שֶׁעַל יְדֵי הַמִּים אֲנִי נִטְהָרִים מִכָּל הַזֵּהָמָה שֶׁבְּגוּפֵנוּ, וְאִדָּם קוֹנֵה בְּכָךְ אֶת מִדַּת הַנְּקִיאוֹת שֶׁבָּאָה מִיַּד לְאַחַר מִדַּת הַהִירָוֹת וְהַזְרִיזוֹת (שֶׁבָּאָתָם הֵם מִדָּה אַחַת, אֲלָא שֶׁהַהִירָוֹת הֵיא לְסוּר מִהֲרַע וְהַזְרִיזוֹת הֵיא לַעֲשׂוֹת טוֹב). עוֹד יֵשׁ לְכַנּוֹן בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁכֶּשֶׁם שֶׁאֲנִי רוֹחֵצִים אֶת גּוּפֵנוּ מִבְּחוּץ, כִּד ה' בְּרַחֲמָיו מְנַקֵּה בְּכָל יוֹם אֶת גּוּפֵנוּ מִבְּפְנִים, עַל יְדֵי שְׁתֵּית הַמִּים שֶׁמְטַפֵּים אֶת דְּמֵנוּ וְגוֹרְמִים נְקִיאוֹת בְּתוֹךְ הַגּוֹף.

וְחַז"ל הַקְדוּשִׁים (מִנְחָת יום) מְסַפְרִים עַל דוֹד הַמְלָךְ, שֶׁכָּאֲשֶׁר הָיָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וְרָאָה עֲצֻמוֹ עֵרֹם מִכָּל הַמְּצוּוֹת הַצִּטְעוּרָה, עַד שֶׁנִּזְכַּר בְּמִצְוֹת הַמִּילָה שֶׁעָלָיו, וְשָׂמַח. כִּי הוֹדָה לַה' שֶׁזָּכָה אוֹתוֹ לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַדּוֹרוֹת לְעוֹלָם עַד בֵּיאַת מְשִׁיחַ צְדִקְנוּ, שֶׁהוּא מוֹרְעוֹ. כֵּן עֲלֵינוּ לְהַתְבַּנּוֹן בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּחֹסֶד הַגְּדוֹל שֶׁל הַנְּשִׂאִים, שֶׁמְכַל טַפְת מִים ה' בּוֹרָא דְבַר אַחֵר: כְּגוֹן פִּרוֹת, יְרִקוֹת, בְּהֵמוֹת וְעוֹפוֹת, וּבְגִי אָדָם הַנוֹצְרִים מִטְּפָה שֶׁהִלַּךְ הוּא בְּחֹסְדוֹ יִתְבַּרֵךְ, שֶׁלֹּא תִהְיֶה בְּרָאָה אֲלָא לְשִׁבְתָּ יִצְרָה.

מְתִיקוֹת חֲסִידֵי ה' הַמְּזוּיָּמִים בְּפָרְעָה

בְּשִׁירַת הַיָּם

נֹאמַר "אָמַר אוֹיֵב",

פְּרַעְהָ הוּא הָאוֹיֵב הַרוּחָנִי שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, שְׂרוּצָה לְרַדֵּף אֶת נְשָׂמוֹת יִשְׂרָאֵל וְלְהַטְעוֹת אוֹתָם שֶׁהוּא אֱלֹהִים, וְזָמַם "אֶרְדֶּף אֶשְׂגִי" אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְזָכָה "תִּמְלְאֵמוּ נַפְשֵׁי", פְּרַעְהָ הָאֵלִיל רָצָה לְמַלְאֵת אֶת נַפְשׁוֹ בְּכַבּוֹד הָהָה שֶׁיֵּאֱמִינוּ בּוֹ כְּאֱלֹהִים.

וּפְרַעְהָ אַכֵּן הַצְּלִיחַ לְהַזְרִיעַ אֲמוֹנוֹת טְפֻלוֹת בְּלֵב עַם יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁהַתּוֹרָה מְעִידָה זֹאת בַּפְּסוּק "וַיְהִי בְשִׁלַּח פְּרַעְהָ אֶת הָעַם", שֶׁלְּכַאוּרָה קִשָּׁה, הָרִי הַדְּבָרָה הַרְאֵנוּהָ בְּעִשְׂרַת הַדְּבָרוֹת הֵיא "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", אִם כֵּן מִדּוּעַ הַפְּסוּק אוֹמֵר "וַיְהִי בְשִׁלַּח פְּרַעְהָ"? אֲלָא שֶׁפְּרַעְהָ הַטְּעָה כֵּל כָּךְ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לְהֵאֱמִין שֶׁהוּא בְּכַחוֹ מוֹצִיא אוֹתָם מִמִּצְרַיִם, עַד שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל רָאוּ בְּחוּשׁ שֶׁה' הַטְּבִיעַ אֶת פְּרַעְהָ וְחִילוֹ בְּתוֹךְ הַיָּם, וְכֵן הַתְּפִסְלָה הָאֲמוּנָה הַכּוֹזֶבֶת בְּפְרַעְהָ הָאֵלִיל.

בְּמִצְוֵנוּ לְמַדִּים,

שֶׁאֲדָם כֻּלּוֹ לְרֵאוֹת בְּעֲצֻמוֹ כְּחוֹת גְּדוֹלִים שֶׁהוּא מְצַלִּיחַ לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים גְּדוֹלִים, וְעֲלָיו לְהִזְהָר שֶׁלֹּא לְהַתְנַאֲחַת בְּזֶה כְּפְרַעְהָ, כִּי אִם הוּא מִתְנַאֲחַת בְּזֶה וּמְרָאָה אֶת כְּחוֹתָיו וְיִכְלוּחֵיו לְאַחֲרִים, אַחַר כֵּן הוּא עֲלָיו לְפַלֵּל לְתַהוֹם נְשִׂיָה, וּמְתַקְּנֵם בּוֹ: "לִפְנֵי שֶׁבַר גְּאוֹן", כְּמוֹ שֶׁה' הַטְּבִיעַ אֶת חִילוֹ שֶׁל פְּרַעְהָ בַּיָּם.

וְעֲלֵינוּ לְלַכֵּת בְּדוּכֵי הַצְּדִיקִים שֶׁמְסַתְרִים אֶת גְּדֻלָּתָם וּמְתַפְּלִים תְּמִיד שֶׁלֹּא יִטְעוּ בְּגִי הָאָדָם לַעֲשׂוֹתָם יִשׁוּת בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ חִלְיָה, כְּמוֹ שֶׁיַּעֲקֹב אֲבִינוּ חָשַׁשׁ שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּהוּ אֵלִיל, כִּי לְפִי גְדָל קִדְשָׁתָם וְנִאֲמָנוּתָם הַגְּדוֹלָה לְרַצּוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ, תְּפַלְתָּם מְתַקְּנֵת וּבִכְחָם לְבַטֵּל גְּזוּרוֹת, וְהַבְּרָכוֹת מְסוּרוֹת בְּיָדָם, אֲבָל הֵם מְשִׁיכִים הַכֵּל לַה' שֶׁהוּא הַנּוֹתֵן כַּח לַעֲשׂוֹת חֵיל, וּמְבַקְּשִׁים מִה' שֶׁיִּסְתְּרֵם אֶת גְּדֻלָּתָם מִבְּגִי אָדָם כְּדִי שֶׁלֹּא יִטְעוּ לְחַשֵּׁב שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כַּח מְעַצְמָם.

"כֹּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שָׂמְתִי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עֲלֵיךְ" - חֶסֶד ה' שֶׁאֲדָם מְתַלַּךְ בְּזֶה הָעוֹלָם וְהוּא בְּרִיאָה. כִּי אִין לְשׁוּם אָדָם חֻקָּה עַל בְּרִיאָתוֹ, אֲלָא אֲנִי תַלְמִיד בְּחֶסֶדְיוֹ שֶׁל ה' בְּכָל רָעָה, וְהוּא מִרְפָּא אוֹתֵנוּ בְּכָל עַת וְרָעָה שֶׁלֹּא יִתְפַּתַּח בְּגוּפֵנוּ מַחְלוֹת קָשׁוֹת חִלְיָה, וְכִשְׁאֲדָם מוֹדָה עַל זֶה הוּא זוֹכֵה שֶׁה' יִתְמִיד אֶת בְּרִיאָתוֹ.

"כִּי אֲנִי ה' רִפְאֵךְ" - חֶסֶד ה' שֶׁגַם לְאַחַר שֶׁאֲדָם נְחַלָּה הוּא מְתַרַפֵּא, וְעֲלֵינוּ לְדַעַת שֶׁאֲנִי שֶׁאֲנִי רִפְאֵי שֶׁהוֹרְפְּאִים גּוֹרְמִים רְפוּאָה לְבְּנֵי אָדָם, בְּאֲמַת ה' הוּא הַרְפָּאָה, אֲלָא שֶׁה' נוֹתֵן רִשׁוֹת לְרִפְאָה לְרַפְּאוֹת, וְאֶדְבָרָה, הָרִי אֲמָרוּ חַז"ל (קְדוּשֵׁין כ"ב): "טוֹב שֶׁבְּרִפְּוֹתָם לְגִיהֵם, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ עַל הַרְפְּוֹתָם שֶׁאֵינָם הַגּוֹנִים שֶׁכֵּל מְסַתְּרֵם לְהַשְׂגִיחַ בְּצַע כְּסָף וְכְבוֹד, וְאֵינָם חֲסִים עַל הַחֹלִים אֲלָא מְתַאַכְזְרִים עֲלֵיהֶם וּמְסַפְּלִים בָּהֶם לְפִי מַה שֶּׁנֶּחַם לָהֶם, וְלֹא לְפִי טוֹבַת הַחֹלָה, וְעוֹד, שֶׁהֵם מְכַרְזִים עַל עֲצָמָם שֶׁרַק הֵם טוֹבִים וְלֹכֵן מְסַרְבִּים לְקַבֵּל עֲצוֹת וְרְפוּאָה מִרוֹפְּאִים אַחֲרִים, וְעַל כֵּן הֵם נוֹפְלִים לְגִיהֵם.

אִם כֵּן הַרְפְּוֹתָהּ הִיא מֵאֵת ה' לְבָדוֹ, שֶׁאֵם יֵשׁ לְחֹלָה סִיעָתָא דְשְׂמִיָּא, הוּא זוֹכֵה לְרִפְּוֹתָם נֶאֱמָרִים. וְהַרְפְּוֹתָם הִלְלוּ הֵם רַק שְׁלִיחִים מֵאֵת ה' לְהַבִּיא אֶת הַרְפְּוֹתָהּ שֶׁה' הִכִּין לְחֹלָה, שֶׁכִּידּוּעַ ה' מְקַדְּשֵׁם אֶת הַרְפְּוֹתָהּ, כְּדִי שֶׁאֵם הַחֹלָה יִחוּר לְמוּטָב, יוֹכֵל לְהַבְרִיא מַחְלָיו. וְעַל הַרְפְּוֹתָם לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁלִיחוּתָם וְנִאֲמָנוּהָ וְזָכָה יִזְכֶּה לְהִיֹּת כְּמוֹ הָאֲמוּרָא הַקְּדוּשׁ "אֲבָא אוֹמְנָא" שֶׁקִּבֵּל שְׁלוֹם מִשְׂמָאָה בְּכָל יוֹם (תְּעוּנֵת כ"ב).

"שְׂמִתִּים עֲשֵׂרָה עֵינַת מִים וְשִׁבְעִים תְּמָרִים" - חֶסֶד ה' שֶׁבָּרָא אֶת פְּרִי הַתְּמָר שְׁבוּ נִשְׁתַּבַּח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָאוֹכְלוֹ צֵל מִמַּחְלוֹת רַבּוֹת.

מתיקות התפילה - אלוקי נשמה

מה בין גוי ליהודי? נשמה!

נחלקו הראשונים האם צריך להסמך ברפת 'אלוקי נשמה' לברפת 'אשר יצר'. דעת הרמב"ם שאין צריך להסמך, ודעת הרא"ש שצריך להסמך, וצריך באור מהו הקשר בין הברכות?

נטילת ידים על שום מה?

אלא כן הוא סדר הברכות: נוטלים ידים, ומברכים 'על נטילת ידים' על כך שנעשנו לבריה חדשה בבקר (פדרי הרשב"א), וזכרים זאת

על ידי חסד המים, כמו שגור הבא להתגזיר צריך לטבל במים, מפני שעד היום לא הכיר בחסד ה', ועתה שבא להסתפח

לעם ה'יהודי' - שנקראים על פי שם שמודים תמיד לבורא - עליו לטבל במים, שהם שרש רב חסדי ה' שברביאה, שעל ידם נבראים אילנות וגריות טובות, ואין דבר מצרכי הבראה שאינו נזקק למים. וכשטובל וכל גופו שרוי במים, בא על ידי זה להכרה ב'חסד אל' המקיף את האדם כל היום בבראה שעוטפת אותו, שכלה עשויה ממים - כך בכל בקר בעת נטילת ידים, אנו זוכרים את כל חסדי ה' על ידי המים.

ונוטלים דוקא את הידים במים, מפני ש'ידים' עסקניות הם (כדברי הרא"ש), שבהם עושה האדם את כל מלאכותיו, שלכן שופכים עליהם מים להזכיר שכל מלאכות האדם נעשות בחסד עליון לבד. ואם כן דברי הרא"ש והרשב"א שזוהרים יחד כפתור ופרח, שהרא"ש נתן טעם מדוע נוטלים את הידים ודוקא, ככדי ללמד על ה'גברא', שכל מעשיו של האדם שעושה בדיוויו הם רק בכח ובחסד ה', והרשב"א מבייר מדוע נוטלים 'במים', ללמד על ה'חפצא', שכל הטובות שבעולם נבראו בחסד ה' על ידי המים שה' מוריד לנו, ואלו ואלו דברי אלוקים חיים.

וברפת 'אשר יצר' באה כדי להודות על המכונה הנפלאה שנקראת 'אדם', שמברכים על החסדים והנפלאות שנעשים ושנעשו לאדם מאז הלידה, ועוד קודם הלידה, אבל ברכה זו גם הגוים ראויים לברך אותה, כי גם גופם נעשה בחכמה ונפלאה, אך אנו שונים מהם שיש לנו את ברפת 'אלוקי נשמה', מפני שהגוף קשור לעצמו אין בו תועלת כל זמן שאין בו את הנשמה, והגוים שאין להם נשמה טהורה של יהודי, הם מזיקים בגופם, ואלו אנו גופנו מביא תועלת לבראה מפני שיש לנו נשמה טהורה, ועל ידי אנו מקיימים בגופנו מצוות ומעשים

טובים, ולכן ברפת 'אלוקי נשמה' סמוכה לברפת 'אשר יצר'.

מהיכן הנשימות באות לאפינו?

ואפשר לומר עוד, שפשמברכים 'אשר יצר' וראים את כל הנפלאות שברא ה' בגופנו - מודים מיד ב'אלוקי נשמה' על נשמתנו היהודית, שעל ידי אנו מעריכים את החסד של גופנו הבריא ושמחים בוה, וכשאומרים 'אתה נפחתה בי', וזכרים שכל נשמה שיש לנו, באה מאותה נשמה שה' נשף בנו בעת שבראנו, וכל נשמה ונשמה היא כככול מרוח ה' בעצמו.

ועוד, שהנשמה שפוספת תמיד לה' - משכנה במוח שהוא קטן מאד, ובו יש את הנפלאות הגדולות ביותר, וה' ברא לנו גולגולת גדולה וחזקה סביבו ככדי שלא יזקק. ונהנה המוח היהודי כלו מלא באהבת ה' ובצדו להתקרב אליו, אלא שהיצר הרע מסתיר לאדם את ההסתכלות על חסד ה', כמו הגולגולת שמסתירה את המוח. ולכן רב בני האדם לא חשים את קדשת הנשמה ולא באים לאהבת ה' וקרבנות, אלא נותרים בגשמיות הגוף.

לכן ברפת 'אלוקי נשמה' סמוכה לברפת 'אשר יצר' - כדי לקשר את גופנו הנשמי לקדשת הנשמה, שששמברך האדם אשר יצר ומודה לה' שברא לו כזה מוח נפלא, חושש הוא שמא ישמש במוחו למחשבות רעות ח"ו, לכן מיד מברכים 'אלוקי נשמה' להתחבר לנשמה היהודית הטהורה שכלה דבוקה בה'.

אל תצער את נשמתך!

ובאמת אם אדם נמשך אחר גשמיות גופו והולך אחר תאוותיו ומדוהו הרעות, נשמתו הקדושה מבקשת לפרח ממנו, אבל ה' מצוה עליה שתשאר בגוף, וזה שאומרים 'אתה משמרה בקרבך', אבל הנשמה שרוזה את מצבה שהוא כפי רע שהגוף הזה מצער אותה - עוטפת עצמה בכסויים ומבדילה עצמה מאותו גוף, וכך האדם רחוק מקדשתה רחמנא לצלן.

ואומרים 'אתה עתיד להחזירה בי לעתיד לבא' שאנו מאמינים שה' יחזיר לנו את הנשמה בתחית המתים, שזוהי אמונה עצומה בתחית המתים שהיא סוד גדול של היהדות המצויה רק בברכה זו ולא ב'אשר יצר', ובברכה זו מודים לה' גם על שמחזיר לנו את הנשמה בכל בקר, ורק היהודי מודה על כך ולא הגוי.

הכריעת ברוך הגדולה מ'ברוך'

ומובא בגמרא (קדושין לב), שיש שלשה סוגי תורה, יש תורת א"י ויש תורת משה ויש תורת האדם עצמו, והפשוט הפשוט בזה הוא: 'תורת ה' - זה כשאנו קשורי למה שלומד, שאז הלמוד נשאר שיך רק לה'. 'תורת משה' - זה כשהוא לומד תורה ומקבל דעת מתלמידי חכמים הצדיקים. 'תורת עצמו' - זה כשהוא זוכה לקנות מדות טובות מהתורה, כמו שכתוב: 'כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם וילילה, והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פרוי יתן בעתו ועליו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח'.

ויש לפרש זאת גם בברכות אלו: 'על נטילת ידים' זו ברכה על מה שאדם קם בבקר, 'אשר יצר' זה על הגוף הבריא, וכן על התורה - הינו פשטי אורייתא - שהיא תורת ה', ו'אלוקי נשמה' היא ברכה על הנשמה הרוחנית, הינו על הדעת שמקבל מהצדיקים ועל הלקחים של מדות טובות שהוא מוציא מהתורה, שהיא תורת משה ותורת עצמו, שעליהם נאמר 'שאדם אוכל פרותיהן בעולם הזה', ועל מיד אחרי ברכות אלו מברכים בברכות התורה, כי כאמור, ברכות 'על נטילת ידים', 'אשר יצר' ו'אלוקי נשמה' מסבת גם על התורה.

הנה כתב מרן השלחן ערוך (סי' ו'): 'ברכת אלוקי נשמה אינה פותחת בברוך, מפני שהוא ברכת הודאה, וברכות הודאות אין פותחות בברוך, כמו שמצינו בברכת הגשמים'.

ויש לומר טעם שברפת 'אלוקי נשמה' אינה פותחת ב'ברוך', מפני גדולה ומעלתה הרבה של ברכה זו שבה מודים לה' על שנתן לנו את הנשמה, שהיא נחשב כמו שנותנים לה' את נשמתנו. וכמו בהודאה על הגשמים שאומרים 'מודים אנו לך לך על כל טפה וטפה' בלי 'ברוך', כי ברוך זה כריעת ברוך שצריך להכניע עצמו לפני ה', אבל ברכות אלו הם כל פלם כריעת ברוך והכרת הטוב לפניו. וכשמודים על הגשם מעידים בוה שה' שולט בעולם, כי הגשם הוא שרש כל החסדים וזה הכריעת ברוך הגדולה לפני ה'.

התורה השלמה והמעלה

והנה ברכות 'אשר יצר' ו'אלוקי נשמה' השכימים באדם, הם גם שכימים בתורה, שברפת 'אשר יצר' זה נקרא עסק התורה וברור פסקי ההלכות, שהם נקראים גוף התורה. וברפת 'אלוקי נשמה' זה הנשמה והרוחניות של התורה. וה'חובות הלבבות' חבר את ספרו, ללמד את העם שלא מספיק רק גוף התורה, אלא חביבים גם את הנשמה והרוחניות של התורה.

הטלפונים נשכחו וחי נצלנו...

מעשה נוסף שלח לנו הרב מאיר שמעון בקר שליט"א, מוהל ממחנה בירושלים:

בעבר שמשתי כחלק מצוות של ישיבה חשובה בצפון. מנהג היה לי ולעוד שלושה מהצוות ליסוע למירון בכל לילה בשעה שתיים עשרה, ולערוך שם תקון חצות ולשפף שם את צקון לבנו לפני ה', ומשם היינו חוזרים בערך בשעה אחת וחצי בלילה.

לילה אחד בתחלת זמן חרף, התעוררתי ואני רואה שהשעה שתיים עשרה ושבע דקות, הוי אומר שלפני שבע דקות כבר הייתי צריך להיות בתוך הרכב עם שלושת המגידי שעור בדרך למירון. מיד התקשרתי למגיד שעור הנהג והוא לא עונה, התקשרתי לשני וגם הוא לא עונה, התקשרתי לשלישי וגם הוא לא עונה.

היתה לי התלבטות ונסיון האם לקום משנתי על אף הקר והגשמים הנוראים השוררים בחוץ, כדי לערוך את התקון חצות פהרגלי ולפחות בבית הכנסת הסמוך. אלא שהקב"ה קיים בי 'וכף את יצרנו להשתעבד לך'. קמתי והלכתי לבית המדרש הסמוך של ר' יחזקאל משינאו (צאנז - צפת), ושם ערכתי את התקון חצות, ולאחר מכן התעכבתי לעסק בתורה.

והנה, לפתע אני מקבל טלפון מבחל מאחד מתלמידי הישיבה, אחיו של אחד משלושת המגידי שעור שנסעו הפעם

בלעדי, הוא שאל אותי, "היכן אתה?" ענית לו "אני נמצאת בבית"

המדרש הסמוך לביתי משום שהיום לא הספקתי ליסוע עם המגידי שעור". ואז שמעתי את הספור הבא:

שלושת המגידי שעור נסעו בלילה הזה שירד בו גשם שוטף וחקק מאד, הם הגיעו בסמוך לצלע הר שירד ממנו שטף מים חזק ועצום שעבר על הכביש, וירד ממנו לצד השני של הכביש - כשהרכב הגיע לשטף המים הזה הוא נסחף והתהפך, עבר את הכביש ונחבט בגג של בית שממקם מתחת לכביש, והגג שלו בגובה הכביש.

הנהג הכה במכות יבשות נוראות, למי שישב לידו נשברו הצלעות, והשלישי שישב מאחורי [שהפעם שכב על הספסל שהיה פנוי לו לשינה, מכיון שאני לא הגעתי] - הנהג ומי שישב לידו קראו לו מספר פעמים בקול רם, אך הוא לא הגיב. הם הבינו שהוא אבד את ההכרה, אך לא היה להם טלפון להזמין אמבולנס, כי בדייק בלילה הזה שלששתם שכחו את הטלפון בבית, שבפעם מהסבה הזאת לא נסעתי אתם וחי נצלנו.

הנהג שהיה יחסית הכי פחות מפה, רץ מאות מטרים בגשם הסוחף עד לתחנת הדלק, ודפק לפועל ששהה בתחנה והיה ישן. כשהוא התעורר משנתו הנהג ספר לו שרכבו התהפך וצריך להזמין בדחיפות טפול נמרץ. הפועל הרים טלפון תוך כדי שהוא חצי רדום, והאמבולנס הוביל אותם לבית החולים.

כשהשמועה הגיעה לישיבה כלם דאגו מאד לשלומי, וכעת התברר שבחסד ה'

הגדול עלי הצילני שוב ממוות לחיים. למחרת השמועה התפרסמה בצפת ועשתה רעש גדול, כעבור יומים בצענו במגיד שעור שישב מאחורה, נתיח שהיה אמור לעבור בהצלחה, אלא שמחלשתו הגדולה היתה לו קריסת מערכות, ובאמצע הנתיח הוא שבק חיים לכל חי.

המעשה הפואב הזה הגיע לביתו של פוסק הדור בעל ה"ביע אומר" מרן הגאון הרב עובדיה יוסף זצ"ל, שהורה שכיון שהנפטר לא השאיר בנים אחריו, מצוה על אחיו הרוק לקום מצות ביום כפסק הרמב"ם ומרן השו"ע בסיומן קס"ה, אלא שלא אסתעיא מלתא ונתקמה מצות חליצה.

מאיר שמעון בקר, טל: 052-7155681

תפלה מתוקה

מודה אני לפניך ה' אלקי ואלקי אבותי על ששמת חלקי מזרע אברהם יצחק ויעקב, וזכית אותי להיות חלק מתורתך הקדושה. אנא ה' זכה אותי ואת זרעי לכריאות הגוף ואתחבר לנשמת הקדושה ולא אתרחק ממנה, בכך שאזכר בכל עת את חסדיך הרבים שעלי שאתה מצילני מנגיפים וממחלות וצרות.

ואזכה להכיר לך טובה בכל עת על בריאותי ולא אכפה לך טובה, ומתוך כך אכניע עצמי לעסק בתורתך, ולהפיק ממנה לקחים להתרחק ממדות רעות, ולרכש מדות טובות ולעשות רצונך בכל לב ונפש תמיד, אמן סלה.